

ПОЛИСИ БРИФ

ПРЕДЛОЗИ И МЕРЕ ЗА СРБИЈУ

ИЗ УПОРЕДНОГ ИСТРАЖИВАЊА О ЗЕЛЕНИМ ПРАКСАМА И ПОЛИТИКАМА У СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ И СРБИЈИ

*ЗЕЛЕНА БУДУЋНОСТ КРОЗ ОСНАЖИВАЊЕ
ПРЕКОГРАНИЧНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА
ЕКОЛОШКУ АКЦИЈУ*

ЈУЛ 2025

Contents

1. Увод	3
2. Методологија и профил узорка	3
3. Кључни налази истраживања	3
3.1 Најважнији еколошки проблеми (перцепција грађана)	3
3.2 Информисаност о политикама	3
3.3 Поверење у институције	3
3.4 Грађански активизам и млади	4
4. Контекст и политика заштите животне средине у Србији	4
5. Кључни изазови	4
5.1 Недостатак транспарентности и ефикасности	4
5.2 Искљученост грађана и младих	4
5.3 Слаба међусекторска сарадња	4
5.4 Недовољна едукација и култура одговорности	5
6. Добре праксе из Србије	5
7. Препоруке за доносиоце одлука	5
7.1 Институционалне мере:	5
7.2 Мере усмерене ка младима:	5
7.3 Унапређење комуникације и доступности информација:	5
8. Предлог мера за непосредну примену	6
9. Закључак	6

1. Увод

Пројекат *Green Future* има за циљ да оснажи локалне заједнице у Србији и Северној Македонији кроз истраживање, подизање свести и активну укљученост грађана, нарочито младих, у процесе заштите животне средине. Овај извештај представља увид у резултате истраживања, постојеће политике и потребе у Србији, као и конкретне препоруке за унапређење спровођења зелених политика.

Иако Србија поседује велики број националних стратегија и акционих планова у области заштите животне средине, у пракси се и даље суочавамо са озбиљним изазовима у њиховој примени, транспарентности и укључивању грађана, посебно младих, у процес доношења одлука.

2. Методологија и профил узорка

Истраживање је спроведено током пролећа 2025. године, у више урбаних и руралних подручја Србије. Прикупљено је укупно **185 одговора**. Питања су се односила на перцепцију грађана о еколошким проблемима, познавање постојећих политика, поверење у институције и ниво грађанског активизма. Подаци су анализирани узимајући у обзир старосну и географску разноликост испитаника.

3. Кључни налази истраживања

3.1 Најважнији еколошки проблеми (перцепција грађана)

- **Загађен ваздух** – 82% испитаника наводи као кључни проблем.
- **Дивље депоније и отпад** – 78%.
- **Загађене реке и воде** – 76%.

3.2 Информисаност о политикама

- 41% испитаника никада није чуло за званичне документе и политике.
- Само 8,2% сматра да постојеће политике одговарају локалним потребама.

3.3 Поверење у институције

- 77% испитаника има „мало“ или „никакво“ поверење у институције које се баве екологијом.
- Поверење је ниже у руралним подручјима, где су приметнији проблеми са отпадом и недостатком инфраструктуре.

3.4 Грађански активизам и млади

- 78% младих испитаника наводи да би учествовали у еколошким акцијама, али је реално учешће много мање – 48%.
- Главне препреке: недовољна видљивост иницијатива, одсуство позива на учешће, и утисак да „ништа не може да се промени“.

4. Контекст и политика заштите животне средине у Србији

Србија је усвојила више стратешких докумената као што су:

- Национални програм заштите животне средине (2022–2032),
- Акциони план за зелени развој,
- Закон о заштити животне средине,
- Стратегија климатских промена.

Ипак, њихова примена је често ограничена одсуством политичке воље, институционалним капацитетима као и недовољном комуникацијом са грађанима.

5. Кључни изазови

5.1 Недостатак транспарентности и ефикасности

- Локалне самоуправе често немају капацитете за спровођење стратегија.
- Извештавање о реализацији је неадекватно или недоступно јавности.

5.2 Искљученост грађана и младих

- Механизми учешћа као што су јавне расправе су формални и недовољно промовисани.
- Млади немају прилику да учествују у доношењу еколошких одлука, нити им се то комуницира.

5.3 Слаба међусекторска сарадња

- Заштита животне средине није интегрисана у друге политике као што су урбанизам, образовање или туризам.

5.4 Недовољна едукација и култура одговорности

- У школама се недовољно обрађује тема климатских промена и локалних еко проблема.
- Постоји одсуство културе заједничке бриге о јавним просторима.

6. Добре праксе из Србије

И поред проблема, постоје успешни примери локалних иницијатива:

- Акције пошумљавања у Београду, Прибоју, Панчеву уз укључивање школа и компанија.
- Кампање за смањење отпада у Новом Саду и Сремској Митровици.
- Ангажман младих кроз еко радионице и омладинске волонтерске програме.
- Све веће интересовање за локални туризам повезан са заштићеним природним добрима (нпр. Фрушка гора, Тара, Обедска бара).

Ови примери показују потенцијал за мобилисање младих и заједница када постоји јасна структура подршке.

7. Препоруке за доносиоце одлука

7.1 Институционалне мере:

- Увођење обавезних локалних извештаја о реализацији еколошких програма.
- Јачање буџетских линија за локалне иницијативе.
- Обука запослених у локалним самоуправама за одрживи развој.

7.2 Мере усмерене ка младима:

- Програми за менторство младих у еко активизму.
- Подршка омладинским иницијативама кроз мале грантове.
- Увођење еко садржаја у школске и факултетске програме.

7.3 Унапређење комуникације и доступности информација:

- Јавне платформе за праћење загађења, отпада и еко пројеката.
- Кампање на друштвеним мрежама са конкретним позивима на акцију.
- Визуелно доступни подаци о буџетима и резултатима.

8. Предлог мера за непосредну примену

Област	Мера	Носиоци
Урбано озелењавање	Сађење 10.000 стабала уз учешће грађана	Градске управе, школе, НВО
Едукација младих	Увођење еко програма у школе	Министарство просвете
Управа и транспарентност	Објављивање локалних буџета за екологију	Општине
Учешће грађана	Е-апликација за пријаву еко проблема	Министарство екологије
Локална подршка	Конкурс за мале локалне иницијативе	Еко фондови

9. Закључак

Србија има институционални оквир за заштиту животне средине, али недостаје доследност у примени, комуникација са грађанима и подршка иницијативама на локалном нивоу. Млади и локалне заједнице су кључ за промену. Потребно је системски повезати политику и праксу, укључити грађане у процес и увести нове алате за праћење и ангажовање.

Овај извештај је припремљен у оквиру пројекта „**Green Future by Empowering Cross-Border Communities for Environmental Action**“ који спроводе организације **NOVUS** (С. Македонија) и **Discover Serbia** (Србија), уз подршку **Фондације Калеви Сорса** и **Progress Institute for Social Democracy**. Документ представља сажетке резултата истраживања и препоруке засноване на теренским подацима, анализи резултата анкете и консултацијама са стручњацима.

ЈУЛ 2025

**ЗЕЛЕНА БУДУЋНОСТ КРОЗ ОСНАЖИВАЊЕ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА
ЕКОЛОШКУ АКЦИЈУ**